

[Elmquist.]

satte Rente ikke var stor nok, er den, at de, der har Penge til Udlaan, men som ikke har villet udlaane dem til den fastsatte Maksimumsrente, og som heller ikke har villet udlaane dem til Underkurs, har op hørt med at yde Laan til private, idet de ikke har villet anbringe Pengene til 5 pCt., naar denne Rente ikke stod i passende Forhold til, hvad de kunde opnaa ved at købe Kreditforeningsobligationer. Jeg ved, at denne meget uheldige Konsekvens, som jo lukker for Laanetilbudene, gør sig stærkt gældende for Tiden ude i Provinsen, hvor det i Øjeblikket, naar man kun maa tage de 5 pCt., er saa godt som umuligt at faa private Penge frem til Udlaan.

For Bankerne har Loven formentlig aldrig haft nogen Betydning, idet Bankerne gennem Skadesløsbreve og Ejerpantebreve har betinget sig til enhver Tid den Rente, man fandt rimelig imod Udlaan i fast Ejendom uden Hensyn til Lovens Bestemmelser om, at man ikke maatte tage mere end 5 eller 6 pCt., og ganske den samme Stilling indtager Bankerne jo i Øjeblikket. Denne Fremgangsmaade fra Bankernes Side er blevet anerkendt i Praksis som lovlig, selv om den vel rent formelt maa siges at være en Omgaaelse af Loven, og den er ogsaa fulgt enkelte Steder af private.

Endelig vil jeg gerne nævne en Konsekvens til, som Loven har haft, og det er den, at Adgangen til at yde Laan til Underkurs har vanskeliggjort en Konvertering, naar Laanrenten blev lavere, idet Laantageren da maatte indfri til Pari, medens han maaske i sin Tid kun havde faaet Laanet til 90 pCt. eller en lidt højere eller lavere Kurs.

Loven har altsaa faktisk kun haft Betydning i Tider, hvor den Rente, som tillades, var passende efter Renteniveauet, medens den ikke har kunnet holde Renten nede i Tider, hvor den fastsatte Rente var for lille; Loven har under saadanne Forhold skadet Laanemarkedet enten derved, at de private ikke har villet laane deres Penge ud, eller ved, at man har omgaaet Loven ved Udlaan til Underkurs. Der kan derfor være al mulig Grund til at søge at indføre en anden og bedre Ordning, og en saadan Ordning er det, som den højtærede Indenrigsminister her foreslaar.

Den nye Ordning, der foreslaas gennemført, kan man vist passende karakterisere som lige stik modsat den gamle Ordning, idet den højtærede Minister foreslaar, at Renten skal være fri. Det foreliggende Lov-

forslag giver altsaa Adgang til at tage den Rente, man finder passende, dog med den naturlige Begrænsning, at Renten skal være rimelig, saa at en Laantager ikke er bundet ved en urimelig Rente; og at Renten skal være rimelig, vil sige, at den skal fastsættes under Hensyn til det almindelige Rentniveau paa Aftalens Tid, de for Gælden fastsatte Afdrags- og Opsigelsesvilkår, Pantebrevets Stilling i Prioritetsordenen og andre Forhold, der har Indflydelse paa Rentens Størrelse, herunder eventuelt Kurstab. Hvor stærkt denne Bestemmelse vil virke regulerende, er det vist vanskeligt paa Forhaand at sige noget bestemt om. Det er jo Domstolene, der under Hensyn til de nævnte Forhold skal afgøre Sagen i Tvivlstilfælde, men da Forholdene vedrørende Rentens Fastsættelse til de forskellige Tider er højst forskellige, og da Forholdene tillige for de forskellige Laan vil stille sig højst uensartet, idet den større eller mindre Risiko ved de enkelte Laan vil være af meget afgørende Betydning; er det i hvert Fald givet, at der ikke gennem Domsafgørelser vil kunne dannes nogen fast Praksis med Hensyn til, hvad der er en rimelig Rente. Jeg er derfor bange for, at det vil blive en vanskelig Opgave for Domstolene at løse, og en Fare ligger ogsaa efter min Mening deri, at Risikoen for at faa Renten sat ned af Domstolene kan holde Laangiverne tilbage fra at gaa ind i Laaneforhold i en Tid, hvor det er vanskeligt at faa Laan, og hvor Opmuntringen til at gaa ind i Laaneforhold netop skulde være en rigelig Rente.

Imidlertid har man jo overvejet pro et contra i det andet høje Ting og i de forskellige Erhvervsorganisationer, og Resultatet er altsaa blevet, at man alt taget i Betragtning har ment at maatte blive staaende ved denne noget ubestemte Fastsættelse af, hvad man maa tage i Rente, idet man overlader Domstolene den endelige Afgørelse, hvis der opstaar Tvivl. Vi maa saa blot haabe, at Domstolene ved Løsningen af denne Opgave ikke vil være altfor rigoristiske i deres Bedømmelse, men vil samle sig om at slaa ned, hvor den fastsatte Rente er aabenbart urimelig. I Grænsetilfældene vedrørende det rimelige mener jeg, der bør fares med Lempe; ellers skader man dem, der trænger til Penge, i Stedet for at gavne dem. Jeg vilde derfor egentlig have foretrukket, at man havde brugt de Ord, man har brugt i andre Tilfælde i Lovgivningen, nemlig Ordene: „aabenbart urimelig“. Men hvis Domsto-